

**IMAGINEA LUMII BRAȘOVENE ILUSTRATĂ ÎN PUBLICITATEA
GAZETEI TRANSILVANIEI (1872 – 1881)**

MARINELA LOREDANA BARNA
Muzeul Casa Mureșenilor – Brașov
RAMONA POPOVICI
Școala Gimnazială Ghimbav

**THE IMAGE OF BRASOV WORLD ILLUSTRATED BY THE ADVERTISING OF
TRANSYLVANIA GAZETTE (1872 - 1881)**

ABSTRACT

The period studied in this article – 1872 - 1881 –, cover 10 years of the existence of Transylvania Gazette. The last five years edited by Jacob Mureșianu were studied by Loredana Marinela Barna and the first five years edited by Aurel Mureșianu were studied by Ramona Popovici.

Brasov world in the second half of the nineteenth century was a cosmopolitan world, which is constantly moving and connected to modern time. A world involved in city life, with a taste for culture and beauty, but also for luxury, with connections to both Western Europe and with its neighbor, Romania. All these informations were identified in the Transylvania Gazette advertising.

Cuvinte cheie: Gazeta Transilvaniei, Brașov, publicitate, secol XIX.

Keywords: Transylvania Gazette, Brașov, publicize, 19th century.

Gazeta de Transilvania, ziar emblematic pentru istoria acestei provincii, vedea lumina tiparului la Brașov în anul 1838, avându-l ca redactor pe George Barițiu. Șase ani mai târziu, Iacob Mureșianu se alătură echipei de redacție și colabora la redactarea numărului de joi al ziarului.

Vremurile tulburi din perioada pașoptistă vor afecta destinul *Gazetei*. După o perioadă de absență a ziarului în spațiul publicisticii de șase luni, Iacob Mureșianu devenea în 1850 redactor și proprietar al *Gazetei Transilvaniei*.

Perioada studiată în cadrul acestui articol – 1872 - 1881 – acoperă 10 ani din existența acestui ziar. Sunt ultimii cinci ani sub redacția lui Iacob Mureșianu, care au

fost studiați de către Marinela Loredana Barna și primii cinci ani sub redacția dr. Aurel Mureșianu, care au fost studiați de către Ramona Popovici.

Vârsta înaintată, probleme de sănătate și nu în ultimul rând procesele de presă sunt câteva dintre motivele care îl vor determina pe Iacob, întemeietorul dinastiei Mureșianu la Brașov, să-i schimbe viitorul fiului său. Aurel Mureșianu, aflat la Viena, unde absolvise Facultatea de Drept, își întrerupea practica de avocatură și revenea acasă la insistențele tatălui. Noul redactor al ziarului a adus schimbări importante în traseul acestui ziar. În anul 1884 îl transforma în cotidian, iar din 1888 ziarul era tipărit în tipografia familiei. Tipografia „A. Mureșianu” funcționa la sfârșitul secolului al XIX –lea în aceeași casă cu redacția și librăria Mureșianu (astăzi, Muzeul Casa Mureșenilor Brașov).

Schimbări apar și în modul în care se făcea publicitatea în *Gazeta Transilvaniei*. Publicitatea era prezentă încă din primul an de apariție și aborda stilul descriptiv. La început, machetele publicitare apăreau sporadic. Începând cu anii 70 ai secolului al XIX –lea, acestea începeau să ocupe tot mai mult din spațiul redacțional întinzându-se pe două sau chiar trei pagini. Anunțurile sunt deseori casetate și însoțite de imagini, din ce în ce mai numeroase o dată cu 1879. În anul 1881 textul anunțului este aranjat uneori în pagină cu susul în jos, cititorii trebuind să întoarcă ziarul pentru a citi tot enunțul. În cadrul anunțurilor, anumite cuvinte sunt scrise cu litere îngroșate, tocmai pentru a atrage atenția cititorilor. În cadrul acestora se folosesc termeni din limba franceză (bonton), germană (termin, matraza, conditoria, apothecariu), ceea ce demonstrează legăturile spațiului transilvănean cu Occidentul.

În perioada în care dr. Aurel Mureșianu conducea *Gazeta*, anunțatorii deveneau din ce în ce mai numeroși și mai diverși. Trei motive ar fi putut contribui la mărirea numărului de anunțuri publicitare. Perioada vieneză a dr. Aurel Mureșianu și-a pus amprenta asupra modului în care percepea publicitatea în presa scrisă. Un alt motiv ar fi că anunțatorii ajunseseră să fie convinși că reclama este sufletul comerțului și afacerile deja beneficiau de pe urma ei. În cadrul anunțului publicitar se folosesc, nu de puține ori, termeni cu rol de suscitare a curiozității, care să sublinieze senzaționalul („numai odată se oferă o ocaziune așa de favorabilă de a

*procura excelent cu jumătate de preț*¹⁾). Atragerea clienților se face prin sublinierea calității produselor, a prețului lor moderat; unele dintre ele se vând și în rate, iar la vânzarea „*cu toptanul*” (en-gros) se face reducere.

Nu în ultimul rând, *Gazeta*, alături de tipografie, a fost pentru dr. Aurel Mureșianu o afacere, o sursă de venit pentru întreaga familie. În paginile ziarului apăreau frecvent taxele ce se plăteau pentru inserțiuni/machete publicitare. Din *Gazeta Transilvaniei* nr. 76 din 20 mai/1 iunie 1884 aflăm că se plăteau 6 creșteri pentru linia de 30 de litere de pe pagina a IV –a și cu 4 creșteri mai mult pentru pagina a III –a. Pentru repetiții se oferea un rabat – de 10% pentru 3 – 4 anunțuri, de 20% pentru 9 – 11 anunțuri și de 50% pentru 16 – 20 anunțuri.

În cadrul acestui studiu ne-am limitat la una din funcțiile publicității: cea de comunicare, de informare. Astfel, cu ajutorul publicității, putem să conturăm o imagine a unei societăți prin oferta de produse și servicii. Anunțurile publicitare ne ajută să aflăm informații prețioase despre preocupările și nevoile brașovenilor din trecut.

Anunțătorii brașoveni sau care își desfășurau activitatea o perioadă determinată în Brașov apelau la adevărate campanii publicitare prin repetarea integrală sau parțială a machetei publicitare. Cei care erau deja cunoscuți apelau la publicitatea de amintire – nu mai ofereau detalii privind adresa, orarul, prețurile, specificitatea activității, ci se prezentau doar cu numele sau cu denumirea firmei.

Trei tipuri de publicitate erau prezente în paginile ziarului: publicitatea oficială (mesaje ale statului), publicitatea instituțională (se dorea crearea unei atitudini favorabile față de serviciile și oferta instituției respective) și publicitatea comercială (se promova un anumit serviciu sau produs).

Publicitatea oficială era efectuată de către instituțiile statului. Magistratul cetății și al districtului era principalul anunțător în perioada 1872 – 1877. Anunțurile poartă diverse titluri: „*publicațiune*”, „*licitațiune*”, „*edictu*”, „*publicare de licitațiune*” și majoritatea sunt parte a unor campanii a câte trei repetări. Subiectele

---

¹ *Gazeta Transilvaniei*, nr. 2 din 6/18 ianuarie 1881 (în continuare, GT).

comunicate erau diverse: măsuri administrative, măsuri sanitare și acordare de stipendii.

În cadrul măsurilor administrative semnalăm alegerea a doi deputați care urmau să reprezinte cetatea și districtul Brașovului în dieta regatului Ungariei în anul 1872. În cadrul anunțului erau publicate intervalele orare pentru fiecare vecinătate ce urma să voteze în Casa Sfatului. Identitatea alegătorilor era adeverită pe loc de către membrii antistiei comunelor din district și de către tații de vecinătăți ².

În 27 mai 1874 se făcea cunoscută prelungirea termenului pentru pretențiile de proprietate, cât și termenul pentru transcrierea intabulărilor mai vechi ³. Noua măsură metrică pentru lungimi intra în uz începând cu 1 ianuarie 1876. Magistratul cetății și al districtului informa la 23 septembrie 1874 cititorii că se puteau procura tabelele metrice în cele trei limbi ale patriei la librăriile din oraș ⁴.

Licitația pentru taxele de accize și consum de fluide alcoolice produse în ținutul Brașovului se amâna la 16 decembrie 1874 ⁵. Un nou anunț, din 22 septembrie 1875, informa stabilirea zilei de 8 noiembrie pentru licitația acelorași taxe ⁶.

Anunțuri de recrutare a tinerilor din cetatea Brașovului apăreau în 1874 și 1877. Senatorul Iuliu de Holl (?) era însărcinat în decembrie 1874 cu recrutarea din luna ianuarie a anului viitor. Listele cu junii din prima clasă de etate, dar și din a II – a și a III – a erau afișate în Casa Sfatului ⁷. În 1877 erau obligați să se prezinte și toți feciorii străini. Pedepsa în bani pentru absență era până la 100 florini sau 20 zile de arest, dacă nu erau mijloace financiare ⁸.

Măsuri sanitare privind starea de sănătate a populației erau comunicate în *Gazetă*. Epidemia de bubat (vărsat de vânt) din 1873 a dus la hotărârea de închidere a școlilor. Brașovenii erau informați de redeschiderea școlilor în 4 februarie 1874

---

² *GT*, nr. 51 din 10 iulie/28 iunie 1872.

³ *GT*, nr. 38 din 7 iunie/26 mai 1874.

⁴ *GT*, nr. 69 din 1 octombrie/19 septembrie 1874.

⁵ *GT*, nr. 90 din 20/8 decembrie 1874.

⁶ *GT*, nr. 67 din 3 octombrie/21 septembrie 1875.

⁷ *GT*, nr. 95 din 10 ianuarie/29 decembrie 1875/1874.

⁸ *GT*, nr. 1 din 16/4 ianuarie 1877.

datorită scăderii numărului îmbolnăvirilor ⁹. Deschiderea cu 1 mai a institutului pentru vindecarea ochilor era comunicată în același an ¹⁰. O altă epidemie de vărsat, „*boală lipicioasă*”, a avut loc la Brașov în 1880, ceea ce a determinat impunerea carantinei în oraș. Motivul izbucnirii acestei epidemii era recunoscut ulterior în paginile *Gazetei* ca fiind „*neglijarea vaccinărilor*” ¹¹.

Tot în cadrul măsurilor sanitare se încadra și anunțul magistratului cetății, din 1877, prin care informa trecerea în Transilvania prin Bran, din România, a unor vite cornute bolnave. Pentru a împiedica izbucnirea unei epidemii, proprietarii de vite erau rugați să anunțe orice îmbolnăvire la căpitania orașului sau să aducă în carantină orice animal cumpărat din străinătate ¹².

Diverse licitații erau publicate în *Gazeta Transilvaniei*. În perioada 1873 – 1877 magistratul urban arenda pe nouă ani prin licitație publică proprietăți variate ale orașului și districtului – locuințe, bolți, magazine, pivnițe și grădini. De exemplu, în anunțul publicat în *Gazeta Transilvaniei* nr. 58 din 10 august/29 iulie 1873 scotea la licitație 32 de proprietăți. Arendarea cafenelei de la promenadă era anunțată la 12 martie 1873. Prețul strigării era de 1.300 florini ¹³.

O ofertă de muncă din partea statului apărea în 15 aprilie 1874 – era anunțat un concurs pentru ocuparea provizorie a unui post în stațiunea forestieră a Timișului ¹⁴. Apăreau de asemenea, în cadrul *Gazetei* din perioada 1877 – 1881, anunțuri ale concursurilor pentru ocuparea diferitelor posturi atât din Transilvania, cât și din România, pentru învățători, învățătoare, profesori, notari, medici, funcționari publici. Deseori funcționarii publici care urmau a fi angajați în Transilvania trebuiau să știe cele trei limbi ale „patriei” (româna, germana, maghiara). În ceea ce îi privește pe candidații la posturile de învățători, aceștia

---

⁹ *GT*, nr. 6 din 5 ianuarie/24 februarie 1874.

¹⁰ *GT*, nr. 25 din 18/6 aprilie 1874.

¹¹ *GT*, nr. 89 din 6/18 noiembrie 1880.

¹² *GT*, nr. 83 din 4 noiembrie/23 octombrie 1877.

¹³ *GT*, nr. 18 din 15/3 martie 1873.

¹⁴ *GT*, nr. 27 din 26/14 aprilie 1874.

trebuiau să aibă „*atestat despre absolvirea cursului pedagogic*”¹⁵, salariul acestora putându-se ameliora „*după un an de probă*”¹⁶.

Un stipendiu se acorda în 1876, în valoare de 400 florini, din fondul Joseph Wehrmacher, unui elev, indiferent de religie și naționalitate. Elevul doritor de învățătură, trebuia să fie născut în Transilvania și să nu aibă mijloacele financiare necesare frecventării unei școli înalte¹⁷. Celor care li se ofereau stipendii li se cerea deseori să aducă „*testimoniu de cualificațiune și atestatu de moralitate*”¹⁸. În caz că stipendiile se ofereau copiilor săraci, aceștia trebuiau să aducă și atestat „*de paupertate*”¹⁹. De asemenea, sunt anunțuri prin care se oferea elevilor, în sistem privat, găzduire, hrană și chiar deprinderea limbii germane sau franceze din partea unor profesori.

Alte instituții ale statului care își publicau anunțurile în *Gazeta Transilvaniei* erau judecătoria regească și tribunalul regesc.

Anunțurile judecătoriei erau diverse. Fie erau anunțate dezbateri de moșteniri²⁰, fie licitații pentru edificii pretoriale²¹.

Tribunalul regesc din Brașov anunța prelungirea termenului până în 13 iunie 1874 pentru împărțirea bunurilor firmei falimentare Sotir Mantsu și fiii. Totodată se chemau cei ce aveau vreo pretenție asupra averii și se stabilea și ziua pentru alegerea definitivă a administratorului averii²².

Anunțurile diverselor asociații brașovene se încadrau în publicitatea instituțională. Opt astfel de anunțatori își făceau publicitate în ziarul brașovean.

Comitetul parohial al bisericii române ortodoxe Sf. Nicolae din suburbiul Schei anunța arendarea unei stupini²³ sau a casei nr. 1104 din Prund²⁴. Despărțământul I al ASTREI (districtul Brașov și Treiscaune) își anunța ședințele

---

¹⁵ *GT*, nr. 87 din 14/2 noiembrie 1878.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *GT*, nr. 48 din 6 iulie/24 iunie 1876.

¹⁸ *GT*, nr. 51 din 15/3 iulie 1877.

¹⁹ *GT*, nr. 62 din 23/11 august 1877.

²⁰ *GT*, nr. 41 din 5 iunie/24 mai 1872.

²¹ *GT*, nr. 4 din 25/13 ianuarie 1873.

²² *GT*, nr. 33 din 17/5 mai 1874.

²³ *GT*, nr. 24 din 6 aprilie/25 martie 1876.

²⁴ *GT*, nr. 29 din 3 mai/21 aprilie 1874.

anuale în *Gazeta Transilvaniei*. Din anunțurile publicitare reiese că sediile unde se țineau ședințele erau diferite de la an la an. În sala gimnaziului român greco – oriental din Brașov era anunțată adunarea din duminica 16/28 iulie 1872, ora 2 p.m.²⁵, în biserica veche cu hramul Sfinții Arhangheli din Satulung (Săcele) se ținea ședința din 25 martie/6 aprilie 1873, ora 10 a.m.²⁶ și în biserica română greco – ortodoxă din Vâlcele în duminica din 21 iulie/2 august 1874, ora 9 a.m.²⁷. Anunțul din anul 1874 era cel mai complet și oferea un program detaliat al adunării generale. În același an, Despărțământul I ASTRA anunța distribuirea a 10 stipendii de câte 5 fl v.a. pentru 10 învățăcei de meserie²⁸.

Reuniunea Femeilor Române, încă de la începuturile activității sale (1850), avea o adevărată campanie publicitară în ziarul brașovean prin anunțurile legate de balul anual, ședințe, colectare de fonduri, închirieri de proprietăți. În 29 octombrie 1873, Comitetul Reuniunii anunța adunarea generală din acel an ce urma să se țină în 7/19 noiembrie, de ziua onomastică a reginei Elisabeta, patroana reuniunii²⁹.

Alte adunări generale erau anunțate la Brașov de către Eforia școlilor gimnaziale române greco – ortodoxe în data de 6 mai 1873³⁰ sau de către Reuniunea românească de cântări în 14/26 aprilie 1874 (duminică) în sala Hotelului Nr. 1³¹.

Deschiderea liniei ferate Sighișoara – Brașov cu 1 iunie și mersul trenurilor pentru ruta Mureș–Oșorhei – Teiuș – Brașov, cu două linii secundare Copșa Mică – Sibiu și Teiuș – Alba–Iulia erau anunțate de către Direcțiunea generală în *Gazeta Transilvaniei* nr. 35 din 31/19 mai 1873.

Banca de asigurări și ipotecă Tisza oferea asigurări contra focului și grindinii și totodată anunța deschiderea unei filiale la Brașov în 1872³². Un anunț

---

²⁵ *GT*, nr. 53 din 20/8 iulie 1872.

²⁶ *GT*, nr. 19 din 19/7 martie 1873.

²⁷ *GT*, nr. 46 din 5 iulie/23 iunie 1874.

²⁸ *GT*, nr. 4 din 25/13 ianuarie 1874.

²⁹ *GT*, nr. 83 din 13/1 noiembrie 1873.

³⁰ *GT*, nr. 24 din 5 aprilie/24 martie 1873.

³¹ *GT*, nr. 27 din 26/14 aprilie 1874.

³² *GT*, nr. 73 din 28/16 septembrie 1872.

al băncii „Albina” din Sibiu, „*institut de credit și de economii*”, atrăgea atenția asupra faptului că aceasta acorda „*împrumuturi, amanetare de aur și argint*”³³.

Numeroase anunțuri fac referire la închirieri și vânzări de proprietăți. Din păcate niciun anunț nu precizează vreun preț de strigare la vânzare. În cadrul anunțurilor erau precizate anumite persoane care ofereau informații suplimentare. În schimb, datele privind organizarea unei licitații sunt mai detaliate. Ofertele se predau sigilate înainte de începerea acesteia. Fiecare cumpărător asigura o garanție de 10 – 20% din valoarea estimată. Cel care licita prețul cel mai mare era câștigătorul licitației și trebuia să achite integral suma în decurs de 3 luni. Licitații erau anunțate de Comitetul parohial al bisericii române ort. Sf Nicolae din suburbiul Schei, Comuna bisericii grecești din Brașov, Școala de agricultură, Casa Reuniunii Femeilor Române, Cârciuna din casa din Blumăna. Casele ce erau de vânzare erau anunțate în *Gazetă*. Vasilie D. Karakas, proprietar, vindea în 1872 casa din Strada Teatrului nr. 315³⁴, Paulu Servatius anunța vânzarea casei din Livada Poștei nr. 674³⁵, Casa din Strada Nouă nr. 157 se vindea în 1876. Informații suplimentare se găseau la G. Iacobi, conducătorul oficiului orfanal din strada Scheilor nr. 227³⁶.

Instituțiile de învățământ din Brașov anunțau de obicei începerea anului școlar și taxele școlare.

Un curs de pregătire profesională pentru învățători se organiza la Brașov prin decret dat de ministrul instrucției publice în vara anului 1872. Timp de șase săptămâni erau așteptați învățători populari din comitatul Albei superioare, districtul Brașovului și al Făgărașului, din scaunul Rupei și din Treiscaune³⁷.

Școala comercială de trei clase autorizată și institutul de creștere al lui Henric Burchez anunțau începerea anului școlar în 1876³⁸ și 1877³⁹.

Madama Bidu, care se recomanda conform anunțului din *Gazetă* drept croitor de tot felul de lucruri bărbătești, femeiești și pentru preoțime, își făcea

---

³³ *GT*, nr. 57 din 19/31 iulie 1879.

³⁴ *GT*, nr. 15 din 2 martie/19 februarie 1872.

³⁵ *GT*, nr. 30 din 6 mai/24 aprilie 1875.

³⁶ *GT*, nr. 33 din 11 mai/29 aprilie 1876.

³⁷ *GT*, nr. 45 din 18/6 iunie 1872.

³⁸ *GT*, nr. 18 din 16/4 martie 1876.

³⁹ *GT*, nr. 60 din 16/4 august 1877.

publicitate pensionatului pentru lucruri de mână în anii 1874⁴⁰ și 1875⁴¹. Tarifele pentru cursuri erau diferențiate în funcție de gradul de dificultate.

Institutul pentru educațiunea copilelor al Mariei de Joanelli, ce funcționa deja de trei ani la Brașov, anunța reînceperea anului școlar la 2 septembrie 1872. Anunțul oferea informații legate de materiile studiate: limbile germană, română, franceză, engleză și italiană, muzică și cântări, desen și lucruri de mână femeiești⁴². Pentru perioada 1877 – 1881, în paginile *Gazetei* se făcea reclamă la instituții de învățământ de stat, dar și particulare, atât din Brașov, cât și din străinătate (pensionatul Vautier pentru fete, pensionul de băieți al lui Carol Porges din Viena, Institutul lui Henric Burghez, Școala de desen a Carlottei Jakob).

Servicii diverse erau anunțate în ziarul brașovean. Se deschideau cancelarii avocațiale. Printre anunțatori amintim pe Nicolae Densușianu, în Târgul Peștelui nr. 100, la 6 februarie 1873⁴³, pe Georgiu László, președinte de tribunal regesc pensionat, în strada Neagră nr. 339, în casele lui Constantin Iuga în 1877⁴⁴ și Simion A. Damianu în strada Scheilor nr. 101 în casele lui I.B. Gamulea în 1877⁴⁵. Lucrări de arhitectură oferea inginerul Demitriu Cepesiu la 1874⁴⁶.

Doi medici își ofereau serviciile brașovenilor în ultimul sfert de veac XIX. Ioanu Neagoe oferea consultații în strada Târgul Cailor nr. 43, zilnic între orele 3 și 4:30, iar marțea oferea consultații gratuite pentru săraci⁴⁷. P. Cioranu, doctor în medicină universală, consulta zilnic între orele 2 și 3 p.m. în Târgul Flosului nr. 27⁴⁸. Nu de puține ori, medicii se recomandau prin experiența și studiile făcute în străinătate.

A. Moll din Viena publica în 1876 și 1877 lista cu depozitele din Transilvania. La Brașov produsele Moll se găseau la Ferdinand Jekelius, farmacist,

---

⁴⁰ *GT*, nr. 27 din 26/14 aprilie 1874.

⁴¹ *GT*, nr. 47 din 11 iulie/29 iunie 1875.

⁴² *GT*, nr. 66 din 4 septembrie/23 august 1872.

⁴³ *GT*, nr. 9 din 12 februarie/31 ianuarie 1873.

⁴⁴ *GT*, nr. 35 din 20/8 mai 1877.

⁴⁵ *GT*, nr. 98 din 27/15 decembrie 1877.

⁴⁶ *GT*, nr. 38 din 7 iunie/26 mai 1874.

⁴⁷ *GT*, nr. 42 din 31 mai/12 iunie 1873.

⁴⁸ *GT*, nr. 83 din 4 noiembrie/23 octombrie 1877.

Eduard Kugler, farmacist, S.P. Mailatu, Demetriu Eremia ⁴⁹. Un an mai târziu, lista era completată de Eduard Fabick, farmacist ⁵⁰. Alte produse farmaceutice anunțate în ziarul brașovean erau: siropul alb de piept de plante al doctorului Hoffmann – cu aceeași machetă publicitară în 1872 – 1873, și care se găsea la „Câinele alb” la I.B. Popoviciu ⁵¹, și prafurile purgative gazoase de la Elöpatak, cu depozitul principal în farmacia „La coaroana” a lui Gregoriu Száva ⁵².

Două tipografii brașovene își făceau publicitate în ziarul românesc între 1872 și 1877. Pollák et Herrmann deschideau o tipografie nouă în 1873 în Târgul Peștelui nr. 311. Aici se tipărea și ziarul *Nemere* ⁵³. *Transilvania*, foaia ASTREI și *Dicționarul maghiar – român* al lui George Barițiu erau două din publicațiile tipărite la 1875 în cadrul tipografiei Römer & Kammer ⁵⁴.

De la librăriile brașovene se puteau cumpăra, pe lângă cărți, manuale școlare, calendare și cărți colorate, ce erau făcute cadouri de Crăciun și de Anul Nou pentru copii. În rubrica „Literariu” din *Gazetă* se listează, de multe ori, aparițiile editoriale noi. Iată câteva titluri de cărți ce se puteau achiziționa în Brașov: „Geografia Ungariei și elemente din geografia generală pentru școlile populare”, „Istoria Ungariei pentru școlile populare” ⁵⁵, „Elemente de istoria și geografia. Evul vechiu” și „Elemente de istoria și geografia. Evul mediu” ⁵⁶, „Gramatica latină teoretică – practică cu vocabulariu latino – român, român – latin și de nume proprii”, partea I, ediția II ⁵⁷.

Anunțurile privind abonamentele la ziarul Mureșenilor erau numeroase. Anunțătorul era redacția și amintea constant de tipurile de abonament ce se puteau încheia – pe 4 luni, pe jumătate de an și un an întreg. Uneori în cadrul anunțurilor erau repetate informațiile privind sumele necesare abonării, sume ce apăreau pe prima pagină a fiecărui număr.

---

⁴⁹ *GT*, nr. 67 din 10 septembrie/29 august 1876.

⁵⁰ *GT*, nr. 7 din 8 februarie/27 ianuarie 1877.

⁵¹ *GT*, nr. 21 din 23/11 martie 1872.

⁵² *GT*, nr. 13 din 24/12 februarie 1872.

⁵³ *GT*, nr. 91 din 11 decembrie/29 noiembrie 1873.

⁵⁴ *GT*, nr. 20 din 25/13 martie 1875.

⁵⁵ *GT*, nr. 77 din 15/3 octombrie 1876 și *GT*, nr. 65 din 2 septembrie/21 august 1877.

⁵⁶ *GT*, nr. 65 din 2 septembrie/21 august 1877.

⁵⁷ *GT*, nr. 64 din 30/18 august 1877.

Comercianții ce apelau la publicitate în Brașov erau numeroși și diverși. Depozitele și magazinele de haine ocupă un loc important în publicitatea *Gazetei*, alături de magazinele de încălțăminte și accesorii ⁵⁸. Cele mai numeroase erau cele vieneze și budapestane, brașovenii putând să comande și să primească prin poștă produsele dorite. Unii comercianți anunțau că făceau reduceri pentru studenți și profesori, fapt ce subliniază ideea că salariul profesorilor era, și atunci, destul de modest ⁵⁹.

Anunțurile publicitare ne indică ofertele de petrecere a timpului liber pentru brașoveni.

Balul Reuniunii Femeilor Române în favoarea orfanelor române era anunțat în fiecare an în *Gazetă* ⁶⁰. Anunțurile informau prețul de intrare, data stabilită pentru bal sau numele colecțiilor de fonduri.

Un alt bal era anunțat de către Reuniunea Junimii comerciante la 1873. Acesta se ținea în sala Hotelului Nr.1, iar prețul era de 1 florin 20 creițari și de 2 florini la galerie. Biletele se găseau la comercianții specificați în anunț ⁶¹.

I. S. Rosner, anticar, își exprima dorința de a vizita Expoziția din Viena în *Gazeta Transilvaniei* nr. 74 din 3 octombrie/21 septembrie 1872 și în acest scop anunța deținătorii de antichități că este interesat să cumpere obiecte vechi. Doritorii erau poftiți să-i viziteze magazinul din strada Căldărarilor.

Cercul condus de Md. Avolo și Md. Garard își anunța reprezentațiile la Brașov în 1873 cu o săptămână mai devreme. Spectacolele conțineau dresuri de cai, gimnastică, joc pe funie și pantomime ⁶².

Muzica făcea parte din viața brașovenilor. Un concert de muzică militară urmat de dans era anunțat în 1872 la Hotelul Nr. 1 ⁶³. Capela muzicală a

---

⁵⁸ Un tablou al modiștilor a făcut obiectul articolului *Modiști reflectați în publicitatea „Gazetei de Transilvania/Gazetei Transilvaniei” în perioada 1838 – 1883*, în „*Țara Bârsei*”, serie nouă, 10, Brașov, 2011, p. 67 – 74.

⁵⁹ *GT*, nr. 29 din 29/18 aprilie 1877.

⁶⁰ Activitatea acestei reuniuni a făcut subiectul articolului *Primii 25 de ani de publicitate din activitatea Reuniunii Femeilor Române din Brașov reflectată în Gazeta Transilvaniei (1850 – 1875)*, în „*Țara Bârsei*”, serie nouă, 9, Brașov, 2010, p. 93 – 99.

⁶¹ *GT*, nr. 9 din 12 februarie/31 ianuarie 1873.

⁶² *GT*, nr. 62 din 24/12 august 1873.

⁶³ *GT*, nr. 14 din 1 martie/17 februarie 1872.

regimentului Alexandru nr. 2 de Infanterie oferea concerte pe scena din Poarta Vămii la 1873 ⁶⁴.

Două spectacole de balet erau oferite de D. Carlo de Pasqualis din Roma în 1873 în sala Teatrului ⁶⁵. Un spectacol complex începea duminică 29/17 aprilie 1877 în sala Hotelului Nr. 1. „Mare Caffé chantante”, condusă de Z. Burienescu, oferea comedie, șansonete, balet, concerte. Intrarea era de 50 de cruceri, iar studenții beneficiau de reducerea cu jumătate a prețului ⁶⁶.

O expoziție cu vânzare de păsări din Laponia se putea vedea în 1877 la „Locanta Orientală” din strada Scheilor nr. 142. Programul de vizitare era de la 8 dimineața la 8 seara, iar intrarea era liberă ⁶⁷.

Se mânca și se bea în oraș în diferite localuri (de exemplu „La Împăratul Romanilor”). În 1881 apărea un anunț al lui Ioan Căpățână care preciza că se pot face și abonamente pentru prânz și cină. La Brașov existau și cofetării, hoteluri, saloane de ras și frezat.

O parte a populației avea un nivel de viață ridicat, acest lucru reieșind din textul anunțurilor. Astfel, se cumpărau tacâmuri de argint, pianе, casele erau spațioase, pe două nivele și mai multe odăi (cinci la număr), cu grajd de cai, șopron pentru trăsuri, șopron pentru lemne, grădiniță cu pomi și verdețuri, bucătărie de vară și una de iarnă ⁶⁸. În cafenele se preia modelul vienez, care pun la dispoziția clienților și ziare „*interne și externe*” ⁶⁹.

Brașovenii erau racordați la revoluția industrială și erau „tentați” să cumpere diferite invenții ale vremii – sifoane, microscopе, mașini de cusut „*cele mai perfecte și bune pe piețele lumii*” ⁷⁰, mașini de sortat grăunțe, cutii muzicale. Se oferea garanție pentru produse și se certifica autenticitatea lor.

Exista la Brașov și un Institut pentru înmormântări, ce aparținea lui E. Tutsek, care punea la dispoziția publicului un car funebru, cât și „*sortimentul său*”

---

⁶⁴ GT, nr. 62 din 24/12 august 1873.

⁶⁵ GT, nr. 58 din 10 august/29 iulie 1873.

⁶⁶ GT, nr. 29 din 29/18 aprilie 1877.

⁶⁷ GT, nr. 2 din 21/9 ianuarie 1877.

⁶⁸ GT, nr. 29 din 12/24 aprilie 1879.

⁶⁹ GT, nr. 82 din 14/26 octombrie 1879.

⁷⁰ GT, nr. 9 din 31 ianuarie/12 februarie 1880.

*bogat de coșciuguri de metal din primele fabrici ale Vienei, precum și de coșciuguri de lemn de toată calitatea”*⁷¹.

Și pătura mai avută avea uneori dificultăți financiare, drept pentru care apela la amanetarea bijuteriilor. Așa reiese din anunțul dat în *Gazeta Transilvaniei* nr. 19 din 18/6 martie 1880, care preciza găsirea în piața locală a unui certificat de amanetare al unui colier de aur cu diamante. Posesorul certificatului trebuia să se prezinte în decurs de 3 luni de la darea acestui anunț să-și dovedească „*dreptul de posesiune*” asupra certificatului și asupra obiectului amanetat. În caz contrar suporta urmările „*ce vor rezulta din neglijența sa*”.

În paginile ziarului se regăsesc prețurile mărfurilor la Brașov (cereale, untură), cursul bursei la Viena, iar începând cu 1881 se publică și cursul bursei din București.

Apăreau și anunțuri amuzante în paginile ziarului. Astfel, se făcea publicitate la o apariție editorială „*Râsete și zâmbete*” de Zâmbescu, proprietar al „*primei fabrici de veselie și bucurie perpetuă*”⁷².

Oamenii divorțau în urma părăsirii domiciliului conjugal, fie de către soție, fie de către soț, care se stabileau în România, anunțatorul fiind, de regulă, oficiul protopopial sau cel vicarial al zonei de care aparțineau părțile implicate în proces.

Concluzionând cele prezentate, am putea spune că lumea brașoveană din a doua jumătate a secolului a XIX –lea a constituit o lume cosmopolită, aflată într-o continuă mișcare și racordată la modernitatea vremii. O lume implicată în viața cetății, cu gust pentru cultură și frumos, dar și pentru lux, cu legături atât cu vestul Europei, dar și cu statul vecin, România.

---

⁷¹ *GT*, nr. 67 din 23 august/4 septembrie 1879.

⁷² *GT*, nr. 59 din 26 iulie/7 august 1879.